

Координација српских удружења породица несталих, убијених и погинулих лица са простора бивше Југославије

Coordination of the Serbian associations of families of missing, murdered and killed persons from the territory of former Yugoslavia

www.koordinacija.rs, e mail: srpska.koordinacija@gmail.com.

тел/факс: +381(11) 3285 025, +381643001558, +381646422553, Сремска, 6/4, 11000 Београд, Sremska St. 6/4, 11000 Belgrade, Serbia

"НЕСТАЛИ (НИ)СУ ЗАБОРАВЉЕНИ"

ГОВОР ПРЕДСЕДНИКА КООРДИНАЦИЈЕ, др ДУШКА ЧЕЛИЋА, НА КОМЕМОРАТИВНОЈ АКАДЕМИЈИ ПОВОДОМ МЕЂУНАРОДНОГ ДАНА НЕСТАЛИХ ЛИЦА 30. АВГУСТА 2022. год.

Поштоване породице жртава,

Поштовани пријатељи,

Поштовани грађани Србије,

Поштовани представници Комисије за нестала лица Владе Републике Србије,

Поштовани представници Међународног комитета црвеног крста - Регионалне канцеларије у Београду,

Поштовани представници Црвеног крста Србије,

Поштовани представници медија,

Данас је 30. август – Међународни дан несталих лица, дан када се у целом свету, сви заједно сећамо несталих лица, када позивамо на солидарност са члановима њихових породица и када позивамо јавност да подрже право породица да знају судбину својих вољених несталих у сукобима, 90-их година на простору бивше Југославије.

На жалост, и у овом погледу, можемо рећи "Србија је свет", јер у Србији и данас живи или је након ратова 90-их година на простору бивше Југославије, нашло уточиште након прогона из својих домова широм Хрватске, Босне и Херцеговине и Косова и Метохије, на хиљаде породица, које и даље трагају за трагичним судбинама својих несталих, за истином о догађајима у којима су нестали, за информацијом где су укупани њихови посмртни остаци, ако уопште имају гроба, или укопа, или су им гробови, незнате пољане, ливаде, јаме, горе, реке, стратишта широм бивше Југославије.

Ове године, Координација српских удружења породица несталих, убијених и погинулих лица на простору бивше Југославије, обележава Међународни дан несталих протестним слоганом "НЕСТАЛИ (НИ)СУ ЗАБОРАВЉЕНИ". Ова

порука, уколико се реч "нису" напише тако да први слог буде у загради, може се двојачко разумети: као да нестали нису за борављени и као да су нестали заборављени.

Нестали нису заборављени пре свега од својих најмилијих и најрођенијих – од чланова својих породица, од њихових родитеља од којих су многи са живом раном напустили овај свет не сазнавши ништа о свом несталом детету; нестали нису заборављени од своје деце, од којих су многа била у добу у коме нису ни схватали размере личне и породичне трагедије, а сада су одрасли људи; нестали нису заборављени од своје браће и сестара; нестале није заборавила њихова родбина; нестале нису заборавили њихови кумови и пријатељи.

Али да ли је то довољно, да можемо категорички да тврдимо да нестали нису заборављени ? Није !

Колико наше друштво памти трагедије хиљаде наших породица ?

У последњих неколико година бележимо напредак у погледу неговања културе сећања, када су у питању масовна страдања нашег народа, попут акције етничког прогона Срба из Крајине названој "Олуја" и геноцида над Србима почињеног у тзв. Независној држави Хрватској у систему логора Јасеновац. Али, то не значи да ово друштво системски и трајно негује културу сећања. Култура сећања подразумева трајни друштвени консензус и трајну и систематску друштвену и државну акцију, независну од тога које партије врше власт у Србији и разуме се, без дневно-политичких примеса у обележавању значајних датума и догађаја. Ово је прилика да по ко зна који пут истакнемо да се Координација српских удружења породица несталих, убијених и погинулих лица на простору бивше Југославије, залаже за чињенични и неполитички приступ решавању судбине несталих лица, да удружења чланице Координације следе такав приступ а да политички и страначки ангажман чланови остварују као грађани мимо удружења, јер све друго представља злоупотребу како удружења, тако и жртава и породица жртава.

Култура сећања подразумева и спомен обележје достојно жртава несталих и страдалих у ратовима 90-их година на простору бивше Југославије. Колико људи данас у Србији зна где се налази споменик српским жртвама страдалим у ратовима 90-их година на простору бивше Југославије и да ли зна да је реч о једном неугледном споменику у виду камена неправилног облика ?

Колика је институционална подршка друштва, државе и локалних самоуправа, породицама жртава ?

Зашто нестали и породице несталих још увек, 32-е године од првих нестанака и страдања на простору бивше Југославије, још увек у правном систему Србије нису препознате као жртве ?

Због чега једино Србија, у односу на све земље региона, није системским законом уредила најважнија питања везана за нестала лица, већ је то само симболично учињено 2012. године, на начин незабележен у упоредном праву - у Закону о управљању миграцијама ?

Због чега ни данас друштво није показало спремност да породицама жртава призна право на сатисфакцију и посебну подршку као једној од најрањивијих социјалних група ?

Због чега се још увек Међународни дан несталих, не обележава уз покровитељство државе - Републике Србије, већ то ево више од 20 година чине породице организоване у удружења и Координацију удружења породица несталих ?

Колико људи данас у Србији зна да и данас, 32-е године од почетка првих сукоба на простору бивше Југославије, велику социјалну групу чине унесрећене породице прогнаних из својих домова које су изгубиле неког од својих најмилијих или још увек трагају за њиховом судбином у Хрватској, Босни и Херцеговини и на Косову и Метохији ?

Колико саосећања са породицама унесрећених показујемо данас након толико година? Колико нас уопше у трци за економским и егзистенцијалним опстанком али и у сопственој самодовољности, занимају трагедије других ? Да ли и нас, како песник рече, "све ране нашега рода боле" ?

Колико младе генерације у Србији, на срећу, одрасле у миру, занимају трагични догађаји из недавне прошлости и страдање људи и свакако страдање њихових суграђана и сународника ? Знају ли барем за неко од више десетина стратишта на Косову и Метохији, у Босни и Херцеговини и у Хрватској у којима су страдали и масовно нестајали они чије породице деценијама трагају за њиховом судбином ? Да ли ишта о томе уче у школи ?

Колико медији у региону а пре свега у Србији, показују интересовања за теме везане за масовна страдања и нестанке Срба и свих грађана у ратовима 90-их година на простору бивше Југославије? Да ли се то интересовање исцрпљује тако што се једном у години посвети свега неколико минута, неколико реченица и неколико кадрова са оваквких или сличних догађаја и конференција за медије? Или се пак питање несталих и страдалих Срба ставља у дневнополитички контекст и тиме наново повређују жртве и њихове породице ? Да ли је такав однос једног броја медија одраз њихове друштвене одговорности ? Уназад годину дана примећујемо позитивне кораке у погледу улоге медија у неговању културе сећања; то односи искључиво на Јавни медијски сервис Србије али, на жалост, не и на комерцијалне медије.

Нестали нису заборављени ако у неком догледном времену њихове породице могу да остваре право на истину и правду. Имајући у виду садашње стање ствари у коме се у Хрватској оглушују о захтеве за идентификацијом посмртних остатака који се налазе у познатим гробницама, или имајући у виду чињеницу да de facto власти на Косову и Метохији питање остваривања права на истину и правду, када је реч о несталим лицима, смештају у контекст статуса Аутономне покрајине Косово и Метохије, а у Босни и Херцеговини се питање несталих смешта у контекст монопола једне стране на жртву, као и имајући у виду динамику проналазака и идентификација посмртних остатака несталих на простору бивше Југославије, очигледно је да ће породицама жртава и друштвима требати више стотина година, како би добиле одговоре на најтежа питања наслеђа ратова 90-их година на простору бивше Југославије !!!

Поштовани пријатељи,

вођени принципима неполитичности, у складу са нашим становиштем да је питање решавања судбине несталих лица у ратовима на простору бивше Југославије 90-их година прошлог века, пре свега хуманитарно и цивилизацијско питање, клонећи се прејаким речи, Координација српских удружења породица несталих бориће се за истину о нестаницима и страдањима свих на простору бивше Југославије, и Срба али и припадника других народа и мањина; само тако Координација може од других с пуним моралним правом да захтева да промене јавне политике пуне нетачних историјских и чињеничних контекста према којима су "Срби одговорни за отпочињање и вођење ратова на простору бивше Југославије и да су у том погледу српске жртве другоразредног значаја, које не заслужују или барем мање од жртава других националности заслужују одговоре на сва питања поводом њихових нестанака и страдања".

Стога, чини нам се да имамо пуно право да на данашњи дан јасно и гласно кажемо:

Питање проналажења несталих, као и одговорности за ратне злочине на простору бивше Југославије су нераздвојна. Право породица жртава на истину нераздвојно је с правом на правду као делу права на сатисфакцију. Ова права су не само само правне природе, већ морално и цивилизацијско питање које предходи свим другим питањима, и људским правима, јер су тесно повезана са правом на живот које је неприкосновено људско право, мета-право, право које предходи свим другим људским правима. Јер, иако "сила руши куле и градове", свет почива на правди, земаљској и Божијој. С тога нема оправдања за нечињење власти у погледу процесуирања ратних злочина и привођењу правди учинилаца ратних злочина, у случајевима када је постојање основане сумње ноторно познато. Пример непоступања власти Хрватске поводом бомбардовања колоне српских цивила

избеглих из Крајине на Петровачкој цести пре 27. година и убиства српске деце и цивила је у том погледу илустративан. То није демонстрација једнаког третмана према свим жртвама, без обзира које су националности, како се званично на речима тврди, већ је на жалост, дискриминација жртава на делу.

На жалост, слична ситуација је и у Босни и Херцеговини у којој се граде јавне политике на основу монопола једног народа на жртву. Масовне жртве и ратни злочини сагледавају се готово искључиво у политичком а не у чињеничном и хуманитарном наративу, у коме страдају истина, правда а и права породица да сазнају судбину несталих.

На територији Косова и Метохије још увек влада "завера ћутања", када је реч о откривању посмртних остатака киднапованих односно несталих Срба и неалбанаца. Са жаљењем и негодовањем да констатујемо да се сва питања везана за нестанке у оружаним сукобима на Косову и Метохији, налазе у дубокој сенци политичких преговора представника Републике Србије и *de facto* власти у Приштини, која је према Уставу, део Републике Србије, Имајући у виду искуство са компромитовањем правде у оставштини Хашког Међународног суда за ратне злочине почињене у бившој Југославији, није реално очекивати да ће породице несталих остварити право на правду у тзв. специјализованим већима, која са иностраним особљем делују у Хагу у квазиправном систему *de facto* власти на Косову и Метохији.

Подржавамо рад надлежних правосудних органа Србије усмерен на откривању ратних злочина и процесуирању њихових учинилаца. Сматрамо да само на тај начин можемо с пуним правом и кредибилитетом да исто захтевамо и од свих других у региону.

Драги пријатељи,

Ове године Координација и удружења-чланице обележавају Међународни дан несталих у једном протестном контексту.

Симболично, конференције за медије у Београду, Краљеву, Нишу и Грачаници, почињу у 12 сати, како би и на тај начин упутили поруку да је време истекло и да је крајњи час да се процес тражења несталих и остваривања права на истину, правду и сатисфакцију, покрене са мртве тачке.

Питање доношења Закона о несталима, односно питање правног оквира везаног за процес тражења несталих лица и остваривање права породица жртава, укључујући и право на сатисфакцију, након што је, делегација Координације добила подршку од Председника Републике, господина Александра Вучића, 2. септембра 2019. године, и данас, након 3 године од тог дана и 31-у годину од првих нестанака на простору бивше Југославије, је актуелно. Радна група, за израду Нацрта Закона о

несталима, након што је усагласила преко 90% текста, прекинула је са радом новембра 2021. године. Сматрамо да се, упркос постојању неких објективних разлога, ничим не може оправдати чињеница да поступак доношења Закона о несталим лицима, није окончан у мандату актуелне Владе и Народне скупштине Републике Србије. Утолико пре што је доношење Закона о несталима предвиђено Националном стратегијом за процесуирање ратних злочина и Акционим планом за спровођење националне стратегије за процесуирање ратних злочина. С тога је ово прилика да уиме породица жртава јавно затражимо деблокирање рада Радне групе за израду нацрта закона о несталим лицима и окончање поступка доношења Закона до краја ове године.

Тиме би се најзад, на конкретан начин власти Републике Србије придружиле овогодишњем слогану Координације српских удружења породица несталих, убијених и погинулих лица на простору бивше југославије – **ДА НЕСТАЛИ НИСУ ЗАБОРАВЉЕНИ !**

Породице несталих, организоване у удружењима – чланицама Координације, и у овим тешким и непредвидивим временима, неће одустати од борбе за остваривање права на истину, правду и сатисфакцију !

На крају, Координација посебно захваљује Међународном комитету црвеног крста – Регионалној делегацији у Београду, и Црвеном крсту Србије, на логистичкој и материјалној помоћи и разумевању у обележавању Међународног дана несталих лица.

Захваљујем на пажњи.